

IZVJEŠTAJ O ISPUNJENJU DECEMBARSKIH ZAHTJEVA 2014–2018

Inicijativa za monitoring
evropskih integracija
Bosne i Hercegovine

www.eu-monitoring.ba

Sarajevo, septembar, 2018.
ISSN 2303-6079

Sadržaj

UVODNE NAPOMENE	3
I DEMOKRATIJA I FUNKCIONISANJE DRŽAVE	4
I.I. Ustavi	4
I.II Parlamenti i vlade	5
I.III Ustavni sudovi	6
I.IV Institucija ombudsmena	6
I.V Civilno društvo	7
I.VI Izbori	8
II VLADAVINA PRAVA	10
II.I Pravosuđe	10
II.II Borba protiv korupcije	10
II.III Pristup pravdi	11
II.IV Tranzicijska pravda	11
III LJUDSKA PRAVA I ZAŠTITA PRAVA MANJINA	13
III.I Međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava	13
III.II Sloboda izražavanja, sloboda okupljanja i udruživanja	13
III.III Prava žena i ravnopravnost spolova	14
III.IV Prava djece i mladih	16
III.V Osobe s niskim primanjima i socijalno ugrožene osobe	18
III.VI Osobe s invaliditetom	18
III.VII Suzbijanje diskriminacije	20
III.VIII Lezbejke, gej, biseksualne i trans* osobe	21
III.IX Povratnici/e i pravo na imovinu	21
III.X Nacionalne manjine i romi/kinje	22
III.XI Zločin iz mržnje i govor mržnje	23
OCJENA ISPUNJENJA DECEMBARSKIH ZAHTJEVA 2014-2018	25
O INICIJATIVI	26

Edicija *Human Rights Papers* Sarajevskog otvorenog centra

Broj izdanja: 40

Naslov: Izveštaj o ispunjenju Decembarskih zahtjeva 2014-2018

Urednici: Darko Pandurević, Sarajevski otvoreni centar

Rasim Ibrahimagić, Sarajevski otvoreni centar

Lektura: Klaudija Mlakić Vuković

Prelom i dizajn: Dina Vilić

Izdavač: Sarajevski otvoreni centar u ime Inicijative za
monitoring evropskih integracija Bosne i Hercegovine
www.soc.ba, www.eu-monitoring.ba

Za izdavača: Emina Bošnjak

© Sarajevski otvoreni centar

Nekomercijalno umnožavanje, fotokopiranje ili bilo koji drugi oblik reprodukcije cijele publikacije ili njezinih dijelova je poželjno, uz prethodno pismeno informisanje izdavača na mail: office@soc.ba.

UVODNE NAPOMENE

Decembarski zahtjevi 2014-2018 obuhvataju 78 zahtjeva koji su predstavljali listu prioriternih i konkretnih obaveza za nositelje/ice vlasti na svim nivoima u mandatnom periodu 2014. – 2018. godine. Zahtjeve je istaknula Inicijativa za monitoring evropskih integracija u decembru 2014. godine, a dostupni su na: <http://eu-monitoring.ba/decembarski-zahtjevi-2014-2018/>. Navedeni zahtjevi fokusirani su prije svega na pitanja funkcionisanja države, vladavine prava i ljudskih prava ili ono što bi u pravnoj stečevini EU potpadalo pod poglavlja 23 i 24. Na kraju mandatnog perioda u 2018. godini moguće je povući liniju i dobiti jasnu predstavu o tome koliko je učinjeno za protekle četiri godine u navedenim poljima. Većina obaveza identifikovanih kao prioritne u Decembarskim zahtjevima su i dalje aktuelne i zapravo se velikim dijelom podudaraju s nalazima i preporukama Evropske komisije koje čitamo iz godine u godinu.

I DEMOKRATIJA I FUNKCIONISANJE DRŽAVE

I.1. USTAVI

- 1. Usvojiti amandmane na Ustav BiH u skladu s odlukama Evropskog suda za ljudska prava (slučajevi „Sejdić i Finci“ i „Zornić“), tako da svi/e građani/ke imaju jednako i pasivno biračko pravo, bez uvođenja drugačije vrijednosti glasa i podsticanja etničke diskriminacije**

NIJE ISPUNJENO

Iako su odluke Evropskog suda za ljudska prava u slučajevima „Sejdić i Finci“, „Zornić“ i „Pilav“ odavno obavezujuće, po ovom pitanju nije učinjeno ništa. U septembru 2015. godine Vijeće ministara BiH izvijestilo je da je usvojilo Akcioni plan za izvršenje presuda ECHR-a u slučajevima „Zornić“ i „Sejdić i Finci“ i zadužilo Ministarstvo pravde da pripremi prijedlog odluke o formiranju radne grupe za izradu ustavnih amandmana i usklađivanje Izbornog zakona BiH. Vijeće ministara BiH od tada se više nije bavilo ovim pitanjem. Akcioni plan nikada nije objavljen, odluka o formiranju radne grupe još nije usvojena, niti su izrađeni predviđeni amandmani na Ustav BiH.

- 2. Usvojiti amandmane na Ustav BiH, ustave entiteta i kantona, kako bi se ukinula diskriminacija na osnovu etničke/nacionalne pripadnosti u oblasti političkih prava, te pružila jednaka prava svim građanima/kama**

NIJE ISPUNJENO

Sistematska diskriminacija na osnovu etničke/nacionalne pripadnosti, ali i mjesta boravka i nacionalnog neizjašnjavanja i dalje je prisutna u oblasti političkih prava. Ne postoje naznake da bi ovo pitanje moglo biti riješeno u skorijem periodu.

- 3. Usvojiti amandmane na Ustav BiH kojim će se garantovati ravnopravnost spolova u zakonodavnoj, izvršnoj i sudskoj vlasti, javnoj upravi i javnim preduzećima, kao i političkim strankama, te afirmativne mjere propisati obavezujućim; ravnopravnost spolova podrazumijeva minimalno 40% zastupljenosti manje zastupljenog spola**

NIJE ISPUNJENO

Do sada nije predložen, a samim time ni usvojen niti jedan amandman koji govori o ravnopravnosti spolova u javnom i političkom životu.

- 4. Usvojiti amandmane na Ustav BiH kojim će se proširiti katalog zagarantovanih ljudskih prava i sloboda na oblasti zdravstvene, socijalne i porodične zaštite**

NIJE ISPUNJENO

Nije bilo izmjena Ustava u ovom periodu radi proširenja kataloga zagarantovanih ljudskih prava na navedene oblasti.

NIJE ISPUNJENO

- 5. Usvojiti amandman na Ustav BiH kojim će se nadležnosti u oblasti zdravstva, obrazovanja i poljoprivrede podijeliti između BiH i entiteta, u cilju unapređenja životnih standarda građana/ki, te efikasnije primjene evropskih standarda i *acquisa***

Nije bilo nikakvih inicijativa u smjeru ustavnih amandmana koji bi regulisali ovo pitanje.

NIJE ISPUNJENO

- 6. Usvojiti amandman na Ustav BiH kojim se potvrđuje uspostavljanje i funkcionisanje Suda BiH i Tužilaštva BiH**

Potvrđivanje i funkcionisanje Suda BiH i Tužilaštva BiH kroz ustavne amandmane nije se dogodilo. Ove dvije institucije i dalje su predmet visokih političkih tenzija na nivou BiH, a najavljan je i referendum u Republici Srpskoj o priznavanju odluka Suda BiH.

I.II PARLAMENTI I VLADE**DJELIMIČNO ISPUNJENO**

- 7. Uspostaviti transparentne i učinkovite mehanizme koordinacije različitih nivoa vlasti u svrhu bolje provedbe reformi u procesu evropskih integracija, te sistematski raditi na ispunjavanju uslova kako bi Bosna i Hercegovina ostvarila status države kandidatkinje za članstvo u Evropskoj uniji**

Početkom 2016. godine Vijeće ministara BiH donijelo je Odluku o sistemu koordinacije procesa evropskih integracija u Bosni i Hercegovini kojom su definisani institucionalni i operativni sistemi i način ostvarivanja koordinacije institucija u Bosni i Hercegovini na provođenju aktivnosti u vezi s procesom integrisanja Bosne i Hercegovine u Evropsku uniju, zajednička tijela u okviru sistema koordinacije, njihov sastav, nadležnosti i međusobni odnosi, tzv mehanizam koordinacije.

Ipak, izostao je dio koji se odnosi na transparentnost i učinkovitost mehanizma. Sam rad mehanizma koordinacije (način izbora, imenovanje i sastav radnih tijela, njihovo sastajanje, proces odlučivanja i efikasnost rada) ostao je jednako netransparentan kao što je bilo i njegovo usvajanje. Nadalje, primarna uloga mehanizma koja se ogledala u usklađivanju odgovora na Upitnik Evropske komisije za BiH pokazala je njegovu neučinkovitost jer je 14 mjeseci trajala „saga“ u kojoj su se smjenjivali izgovori za kašnjenje s odgovorima da bi sami odgovori bili dostavljeni Evropskoj komisiji sa za-kašnjenjem od skoro godinu dana.

NIJE ISPUNJENO

- 8. Proces ustavnih promjena transparentno razmatrati i provoditi u okviru za to nadležnih institucija i predviđenih procedura, tj. parlamenata, a ne u vaninstitucionalnim okvirima**

Kao što je već spomenuto u prvom izvještaju o provedbi Decembarskih zahtjeva, o procesu ustavnih promjena samo se deklarativno govorilo i u okviru političkih stranaka, odnosno političke stranke (ne izabrani nositelji/ce vlasti) daju ozbiljne prijedloge i diskutuju o ustavnim promjenama.

Ne možemo trenutno govoriti o raspravama u parlamentima, sudjelovanju civilnog društva u javnim rasprava, kao ni o davanju prioriteta postojećim prijedlozima amandmana na Ustav BiH podnesenim unutar parlamentarnih struktura u odnosu na praksu predlaganja rješenja nastalih vaninstitucionalnim pregovorima lidera/ki političkih subjekata.

I.III USTAVNI SUDOVI

NIJE ISPUNJENO

9. Kroz donošenje zakona, jačati nezavisnost Ustavnog suda BiH

Ako je pitanje Ustavnog suda BiH neophodno riješiti adekvatnim zakonom, jer je nedovoljno regulisano Ustavom BiH, a preveliki broj pitanja je riješen kroz Poslovnik, do sada nije bilo pomaka na ovom polju. Politički/e akteri/ke spominjali/e su rad, položaj i sastav samog Suda isključivo s ciljem umanjivanja njegovog značaja, politizacije i opstruiranja donesenih odluka.

NIJE ISPUNJENO

10. Uskladiti Poslovnik o radu Ustavnog suda Republike Srpske s Ustavom BiH

Do sad nisu izvršene izmjene Poslovnika o radu Ustavnog suda RS-a s Ustavom BiH.

**DJELIMIČNO
ISPUNJENO**

11. Sudije/tkinje ustavnih sudova imenovati u propisanim rokovima, na transparentan i formalno-pravno ispravan način, bez političkih blokada

U ovom momentu Ustavni sud FBiH i dalje radi u nepunom sastavu, jer trenutni saziv čini 7 od ustavom propisanih 9 sudija/tkinja. Takođe, treba napomenuti da je unutar Ustavnog suda FBiH trenutno nepopunjeno i Vijeće za zaštitu vitalnih interesa.

I.IV INSTITUCIJA OMBUDSMENA

**DJELIMIČNO
ISPUNJENO**

12. Izmijeniti Zakon o Ombudsmenu za ljudska prava BiH u skladu s „Pariškim principima“ i preporukama Venecijanske komisije, te na osnovu izmjene zakona imenovati ombudsmena/ku

Vijeće ministara BiH je u septembru 2017. godine usvojilo Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Ombudsmenu za ljudska prava BiH koji je izradilo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, s ciljem omogućavanja reakreditacije i zadržavanja „A“ statusa institucije. I pored napora organizacija civilnog društva i postojećih preporuka, predložene izmjene i dopune su neznatne i ne doprinose funkcionalnijoj ulozi ombudsmena u zaštiti ljudskih prava, dok je sam proces izrade prijedloga bio netransparentan i nije uključivao javne konsultacije. Pitanje finansiranja institucije se rješava paušalno, saradnja s organizacijama civilnog društva se samo spominje, a pitanje djelovanja Institucije ombudsmena za ljudska prava kao nacionalnog preventivnog mehanizma i njegove promotivne uloge je tek djelimično regulisano.

Nadležnosti institucije, prenošenje procedure imenovanja ombudsmena s ad hoc komisije na stalnu komisiju za ljudska prava, podjela oblasti i poslova između ombudsmena i uspostavljanje stalnog savjetodavnog tijela za saradnju s civilnim društvom nije obuhvaćeno izmjenama.

DJELIMIČNO
ISPUNJENO

13. Jačati kapacitete Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH kako bi se osigurala nezavisnost institucije, veća angažiranost i efikasna primjena njenih preporuka

Spomenuti Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o Ombudsmenu za ljudska prava BiH je posvećen odredbama koje se odnose na jačanje finansijske nezavisnosti, saradnje s nevladinim sektorom i međunarodnim institucijama na promociji ljudskih prava. Preporuke Institucije i dalje nisu obavezujuće te nisu osigurani mehanizmi za njihovu efikasniju primjenu.

I.V CIVILNO DRUŠTVO

DJELIMIČNO
ISPUNJENO

14. Dosljedno provesti Sporazum plus iz 2007. godine između civilnog društva i Vijeća ministara BiH

Umjesto nastavka provedbe Sporazuma plus iz 2007. godine, Vijeće ministara je u novembru 2017. godine potpisalo novi sporazum s civilnim društvom – Sporazum o saradnji Vijeća ministara Bosne i Hercegovine i nevladinih organizacija u Bosni i Hercegovini. Ovaj sporazum je unaprijeđen u odnosu na prethodni, ali njegove realne efekte u vidu saradnje Vijeća ministara i civilnog društva tek možemo očekivati u narednom periodu.

DJELIMIČNO
ISPUNJENO

15. Dosljedno primjenjivati pravila za konsultacije (Jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH, Pravila za konsultacije u izradi pravnih propisa) pri donošenju javnih politika

Pravila za konsultacije s civilnim društvom pri izradi pravnih propisa postoje već niz godina, ali se uglavnom ne provode. Samo određen broj ministarstava na državnom nivou provodi dosljedno proces javnih konsultacija. U januaru 2017. godine usvojen je novi Pravilnik za konsultacije u izradi pravnih propisa u BiH, o kome je Ministarstvo pravde BiH održalo konsultacije s predstavnicima/cama civilnog društva krajem aprila 2016. godine. Novina je uspostavljanje zvanične online platforme za konsultacije državnih institucija sa zainteresovanom javnošću i organizacijama civilnog društva pri izradi pravnih propisa. Platforma je otpočela s radom, iako još nije u potpunosti funkcionalna.

NIJE ISPUNJENO

16. Osigurati sistematsku finansijsku podršku organizacijama civilnog društva u oblasti demokratizacije, promocije i zaštite ljudskih prava, kroz osnivanje državne fondacije za razvoj civilnog društva

Državna sistematska podrška organizacijama civilnog društva u navedenim oblastima ne postoji, a nije postojala ni inicijativa državnih organa za osnivanje fondacije ili nekog drugog sličnog sistema podrške.

I.VI IZBORI**NIJE ISPUNJENO****17. Izmijeniti Izborni zakon BiH tako da svi/e građani/ke imaju jednako aktivno i pasivno biračko pravo, nezavisno od etničke/nacionalne pripadnosti ili entitetskog državljanstva**

Pored brojnih inicijativa domaćih i stranih političkih aktera/ki, u ovom mandatnom periodu nije došlo do izmjena Izbornog zakona za efikasno rješavanje ovih problema. Kada je u pitanju aktivno i pasivno biračko pravo, diskriminacija na osnovu etničke pripadnosti i mjesta prebivališta i dalje postoji.

NIJE ISPUNJENO**18. Izmijeniti Izborni zakon BiH kako bismo imali jednaku zastupljenost oba spola (50%, „zipper sistem“) na izbornim listama, te iz izbornog procesa isključiti one političke subjekte koji ne poštuju zakonske odredbe; propisati oštre sankcije za političke subjekte koji ne provode propise o rodnoj ravnopravnosti, a naročito kod predlaganja i imenovanja vlada**

Tokom ovog mandatnog perioda nije bilo ozbiljnijih inicijativa, osim onih civilnog sektora, za ostvarivanje jednake zastupljenosti oba spola na izbornim listama. Činjenica o tek 16% žena kao nositeljica lista za Opšte izbore 2018. jasno govori koliko je ovo pitanje na margini interesovanja političkih aktera/ki u BiH. Nisu propisane sankcije za političke subjekte koji ne poštuju propise o rodnoj ravnopravnosti pri predlaganju i imenovanju vlada.

NIJE ISPUNJENO**19. Izmijeniti Zakon o finansiranju političkih stranaka kako bi se uvela potpuna transparentnost prihoda i rashoda političkih stranaka, odredila nadležnost i mehanizmi kontrole, te povećala visina kazni u slučaju kršenja zakonskih odredbi**

Postojeći zakon nije mijenjan te su i dalje prisutni nedostaci koji se odnose na nedovoljnu transparentnost finansijskih izvještaja, zastarjelost izvještajne forme, neadekvatne sankcije koje ne odgovaraju počinjenim prekršajima i niza drugih pitanja koji se odnose na samu transparentnost i nadzor prihoda i rashoda stranaka.

NIJE ISPUNJENO**20. Povećati izborni prag za opšte izbore s 3% na 5% kako bi se smanjila fragmentacija unutar predstavničkih tijela**

O ovom pitanju je bilo polemike u mandatnom periodu, o njemu je govoreno na raznim interesornim grupama za izmjene Izbornog zakona, ali i dalje o njemu nema saglasnosti.

21. U Mostaru pod hitno provesti lokalne izbore, te kroz izmjene Statuta Grada Mostara i Izbornog zakona BiH osigurati nediskriminatoran izbor lokalne vlasti, bez administrativne podjele grada

NIJE ISPUNJENO

Lokalni izbori nisu provedeni već 10 godina. Ozbiljni pomaci na rješavanju ovog pitanja i dalje nisu postignuti i pored odluke o primjeni posebnih izbornih pravila za Mostar koju je donio Ustavni sud BiH. Posljednji ozbiljni pregovori o ovoj temi desili su se tokom 2018. godine s ciljem da se na Opštim izborima 2018. održe i lokalni izbori u Mostaru. Do sporazuma nije došlo, a kao jedan od problema su navedene i izmjene Statuta Grada Mostara jer su odlukom Ustavnog suda osporene i odredbe Statuta koje se odnose na raspodjelu mandata.

II VLADAVINA PRAVA

II.I PRAVOSUĐE

NIJE ISPUNJENO

22. Proaktivno djelovanje tužilaštava u BiH u slučaju neprovođenja sudskih odluka u skladu sa zakonskim odredbama

Prema domaćem zakonodavstvu, neuspjeh u izvršenju odluka Ustavnog suda je krivično djelo, a tužilaštva bi krivična djela automatski trebala da krivično gone. Međutim, do danas, samo je jedan slučaj suden na sudu, pokrenut tužbom oštećene strane.

Činjenica da odluke najvišeg pravosudnog tijela u zemlji mogu ostati neprovedene bez ikakvih značajnih posljedica za odgovorne predstavlja krajnje potkopavanje vladavine zakona i opšteg povjerenja prema institucijama.

ISPUNJENO

23. Usvojiti Strategiju za reformu sektora pravde u BiH 2014. – 2018. i akcioni plan s ciljem početka implementacije strateških ciljeva definisanih novom strategijom

Strategija je usvojena 2015. godine pod nazivom Strategija za reformu sektora pravde u BiH 2014. – 2018. te akcioni plan za njenu provedbu kojim su definisane reformske mjere usmjerene na unapređenje efikasnosti i otvorenosti rada pravosudnih institucija i bolju primjenu međunarodnih standarda u sektoru pravde.

NIJE ISPUNJENO

24. Ujednačiti obim finansiranja pravosudnih institucija na svim nivoima vlasti

U mandatnom periodu nije bilo inicijativa za ujednačavanje obima finansiranja pravosudnih institucija na svim nivoima vlasti.

II.II BORBA PROTIV KORUPCIJE

NIJE ISPUNJENO

25. Značajno intenzivirati istragu i procesuiranje slučajeva korupcije na svim nivoima sudske vlasti, a naročito slučajeve korupcije u okviru javnih nabavki, privatizacije i infrastrukturnih radova; slučajevi korupcije trebaju imati prioritet u rješavanju

Državni i entitetski nivoi vlasti imaju usvojene strategije za borbu protiv korupcije, ali se one ne provode u zadovoljavajućoj mjeri. U BiH i FBiH strategije su usvojene za period do 2019. godine, a u RS-u do 2017. godine (trenutno se radi na izradi nove strategije). Činjenica da su u 2016. godini zabilježene 2023 prijave, dok su 2012. godine zabilježena 3174 korupcijska predmeta pred tužilaštvima u BiH, govori u prilog činjenici da se u ovom mandatnom periodu ne može govoriti ni o kakvom intenziviranju istraga i procesuiranja slučajeva korupcije. Uz to treba dodati da je tokom 2015. i 2016. godine doneseno 280 sudskih odluka u slučajevima korupcije od čega 237 osuđujuće, ali su one u najvećem broju slučajeva uslovne osude.

NIJE ISPUNJENO**26. Jačati ljudske i materijalne resurse u Odjelu za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju Tužilaštva BiH**

Pregled izvještaja o radu Tužilaštva BiH pokazuje da je u proteklom periodu bilo sporadičnih aktivnosti na polju jačanja kapaciteta, ali one nisu bile specijalizovane za pojedine odjele Tužilaštva niti kontinuirane. Takođe, nije bilo direktnog jačanja ljudskih i materijalnih resursa Odjela za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju.

DJELIMIČNO ISPUNJENO**27. Uvesti i kontrolisati zakonsku obavezu podnošenja imovinskih kartona za sve izabrane dužnosnike/ce, zaposlene u pravosuđu i voditelje/ice agencija za provedbu zakona**

U nacrtima izmjena pravilnika i Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću najavljena je obaveza objavljivanja javnosti imovinskih kartona sudija/tkinja i tužitelja/ica. Nacrti su trenutno u proceduri.

II.III PRISTUP PRAVDI**28. Usvojiti Zakon o pružanju besplatne pravne pomoći na nivou BiH, te uvesti mehanizam za praćenje provedbe državnih, entitetskih i kantonalnih zakona u ovoj oblasti; jasno definisati ulogu organizacija civilnog društva u pružanju besplatne pravne pomoći**

U oktobru 2016. godine Parlamentarna skupština BiH je konačno usvojila Zakon o pružanju besplatne pravne pomoći u vezi sa zahtjevima žrtava u kaznenim postupcima. Međutim, Zakon je ograničen na državni nivo, odnosno na Tužilaštvo BiH i Sud BiH kao i na druge državne institucije, ali još uvijek ne osigurava usklađivanje pružanja pravne pomoći žrtvama u BiH pred različitim institucijama.

Prema posljednjim informacijama, postoji problem i u primjeni Zakona, jer Ured za pružanje besplatne pravne pomoći pri Ministarstvu pravde BiH ni dvije godine nakon usvajanja Zakona još nije zvanično započeo s radom. Pored toga, postavlja se pitanje da li su službenici koji će biti nadležni za pružanje pravne pomoći zaista obučeni za ovu aktivnost, te na koji će način ovaj ured funkcionisati u budućnosti.

DJELIMIČNO ISPUNJENO**II.IV TRANZICIJSKA PRAVDA****29. Nastaviti i intenzivirati procesuiranje ratnih zločina**

Još uvijek je preko 500 neriješenih predmeta ratnih zločina, te preko 4500 poznatih počinitelja/ica čeka na procesuiranje u institucijama bh. pravosuđa. Državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina, koja je usvojena 2008. godine, nije ispunila strateške rokove za procesuiranje najsloženijih predmeta, zbog čega je bila potrebna njena revizija i promjena. Revidiranje Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina i dalje je u proceduri, a samozadani rokovi nadležnih odavno su probijeni.

NIJE ISPUNJENO

NIJE ISPUNJENO**30. Usvojiti i provoditi Zakon o pravima žrtava torture BiH**

Postoji nacrt zakona, ali zbog nesaglasnosti političkih subjekata iz FBiH i RS-a malo je vjerovatno njegovo skoro usvajanje i provođenje.

ISPUNJENO**31. Izmijeniti Krivični zakon BiH kako bi se izbacilo „prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe“ iz definicije silovanja kao zločina protiv čovječnosti**

U Krivičnom zakonu BiH je 2015. godine iz definicije silovanja kao zločina protiv čovječnosti izbačena kauzalnost koja se odnosi na upotrebu sile ili prijetnje direktnim napadom na život ili tijelo.

**DJELIMIČNO
ISPUNJENO****32. Uskladiti zakone o civilnim žrtvama rata u cijeloj zemlji, odnosno izmijeniti i dopuniti zakon u Republici Srpskoj, tj. uvesti posebnu kategoriju za osobe koje su pretrpjele silovanje ili druge oblike seksualnog nasilja tokom rata, bez vremenskih ograničenja za njegovu primjenu**

U Republici Srpskoj je 2018. godine usvojen Zakon o zaštiti žrtava ratne torture te su žrtve seksualnog nasilja uvedene kao posebna kategorija, ali uz vremensko ograničenje za podnošenje zahtjeva. Naime, podnošenje zahtjeva je ograničeno na rok od pet godina (iako u FBiH to nije slučaj), što je prekratak rok za podnošenje zahtjeva za sticanje statusnih prava žrtava torture.

NIJE ISPUNJENO**33. Usvojiti i provoditi Strategiju tranzicijske pravde u BiH**

Strategija tranzicijske pravde u BiH nije usvojena do danas. Iako je ovo jedno u nizu pitanja na kome insistiraju i međunarodni/e akteri/ke, nacrti strategije i akcionog plana još se nisu našli na sjednicama Vijeća ministara BiH. Budući da je ovo pitanje svedeno na politički aspekt, malo je vjerovatno da će ono biti riješeno u skorije vrijeme.

NIJE ISPUNJENO**34. Aktivno učestvovati u procesu uspostavljanja i rada Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava počinjenim na teritoriji nekadašnje SFRJ (REKOM)**

Iako je Inicijativa za REKOM u proteklom periodu organizirala kampanju kako bi zainteresovala vlade zemalja regije za osnivanje ovakvog vida regionalnog mehanizma tranzicijske pravde, ipak nije došlo do pomaka na ovom polju, te je neizvjesno kada će i da li će se vlade zemalja regije usaglasiti i formirati ovu komisiju.

ISPUNJENO**35. Jačati regionalni dijalog kroz konkretne i sistemski uređene programe u oblasti tranzicijske pravde i razmjene mladih**

Konkretni i sistemski uređeni programi za regionalni dijalog prethodili su osnivanju Regionalne kancelarije za saradnju mladih (RYCO). Ova kancelarija osnovana je kroz Berlinski proces na Samitu zemalja Zapadnog Balkana 2016. godine u Parizu. Sa zvaničnim radom počela je 2017. godine, a već u 2018. godini su implementirani prvi regionalni projekti saradnje u cilju pomirenja i jačanja veza među mladim ljudima u regiji Zapadnog Balkana.

III LJUDSKA PRAVA I ZAŠTITA PRAVA MANJINA

III.I MEĐUNARODNI INSTRUMENTI ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA

**36. Izraditi, usvojiti i implementirati višegodišnji nacionalni akci-
oni plan za ljudska prava koji uključuje preuzete međunarodne
obaveze iz oblasti ljudskih prava**

NIJE ISPUNJENO

U proteklom mandatnom periodu se nije pristupilo izradi nacionalnog ak-
cionog plana za ljudska prava.

III.II SLOBODA IZRAŽAVANJA, SLOBODA OKUPLJANJA I UDRUŽIVANJA

37. Jačati i dosljedno provoditi zakonski okvir za pravo na slobodan pristup informacijama kroz formiranje nezavisnog tijela za nadzor implementacije zakona, usklađivanje svih zakona koji regulišu pravno na pristup informacijama, te proaktivno objavljivanje javnih podataka u mašinski čitljivom formatu

NIJE ISPUNJENO

Ministarstvo pravde BiH je 2016. godine izradilo novi prijedlog ZOSPI-a koji je nakon aktivnog zagovaranja organizacija civilnog društva, zbog opasnosti da naruši postojeći zakonski okvir, odbačen. Nakon toga nije bilo daljnjih aktivnosti. Nije moguće govoriti o ispunjenosti ovog zahtjeva jer u postojećim zakonskim rješenjima u oblasti pristupa informacijama ne postoje tzv. proaktivne odredbe, odnosno odredbe kojima se definišu kategorije informacija koje moraju biti unaprijed objavljene i dostupne javnosti na službenim web-stranicama. Zakoni o slobodi pristupa informacijama i dalje nisu harmonizirani na svim nivoima vlasti. Tako državni zakon sadrži inspeksijske odredbe i odredbe o novčanom kažnjavanju, dok entitetski ne; zakon u RS-u propisuje da se odluka o odbijanju pristupa informacijama donosi u formi dopisa, za razliku od zakona na nivou BiH i FBiH, itd. Sudska zaštita je dostupna kao pravni lijek u FBiH i na državnom nivou, ali je prati različita praksa na ova dva nivoa vlasti.

38. Osigurati nezavisnost Regulatorne agencije za komunikacije BiH: spriječiti političke uticaje na imenovanja i obezbijediti finansijsku i programsku transparentnost rada ove institucije

NIJE ISPUNJENO

Nemoguće je i dalje govoriti o nezavisnosti ovog tijela jer se generalni/a direktor/ica RAK-a i dalje bira po političkoj liniji, a nisu spriječeni uticaji ni na druga imenovanja u RAK-u.

NIJE ISPUNJENO**39. Kroz unapređenje postojećeg zakonskog okvira i njegovu dosljednu primjenu, osigurati političku nezavisnost, finansijsku održivost i rad u interesu građana/ki sva tri javna emitera u BiH – RTVFBiH, RTRS-a i BHRT-a**

U proteklom mandatnom periodu bilo je nekoliko inicijativa za izmjenu i dopunu Zakona o Javnom RTV sistemu BiH. Ovo pitanje obilježilo je dodatnu politizaciju Javnog RTV sistema u BiH. Nudena su i različita rješenja finansijske održivosti, pa čak i ukidanje RTV takse, što takođe nije prošlo. Interresorna radna grupa za analizu primjene Zakona o Javnom RTV sistemu BiH, formirana od Vijeća ministara BiH, takođe je tražila da se pristupi izradi novog zakona o Javnom RTV sistemu BiH, odnosno izmjenama i dopunama kojima bi bili riješeni problemi u njegovoj primjeni.

NIJE ISPUNJENO**40. Zaustaviti kršenje prava na slobodu izražavanja i prava novinara/ki na slobodan, dostojanstven i siguran rad; posebnu pažnju posvetiti temeljitoj istrazi i pravosudnoj zaštiti novinara/ki – žrtava fizičkih napada, prijetnji smrću i drugih nezakonitih djela**

Napadi na novinare/ke se ne tretiraju kao posebno krivično djelo, što je preporučeno Specijalnim izvještajem o položaju i slučajevima prijetnji novinarima u BiH Ombudsmena za ljudska prava BiH. Prema podacima Linije za pomoć novinarima, u 2017. godini zabilježen je 61 slučaj kršenja prava novinara, od čega šest fizičkih napada i 21 prijetnja, uključujući i prijetnje smrću. Politički pritisci na novinare/ke manifestiraju se kroz nejednak tretman različitih medija od nositelja/ica vlasti, to jest kroz uskraćivanje informacija, neprofesionalan odnos prema novinarima/kama na javnim događajima, javne i privatne uvrede i prijetnje, i sl.

NIJE ISPUNJENO**41. Zaustaviti kršenje prava na javno okupljanje i ograničavanje javnog prostora na kojem je dozvoljeno javno okupljanje; posebnu pažnju u garantovanju slobode okupljanja posvetiti povratnicima/cama i LGBT osobama**

Kršenje prava na slobodu javnog okupljanja nije zaustavljeno, a nastavak kršenja ovog prava vidljiv je i kroz neujednačenu zakonsku regulativu, preterano restriktivne zakonske odredbe koje idu izvan okvira međunarodnih standarda te birokratske prepreke javnih organa i administrativnu šutnju. Kada je riječ o LGBT osobama, u 2017. i 2018. godini zabilježeni su slučajevi uskraćivanja ovog prava prije svega od opštinskih organa i Ministarstva saobraćaja u Kantonu Sarajevo.

III.III PRAVA ŽENA I RAVNOPRAVNOST SPOLOVA**42. U dokumentima za provođenje javnih politika, kao što je Gender akcioni plan, predvidjeti konkretne mjere kojima se poboljšavaju prava žena izloženih višestrukoj diskriminaciji (žene s invaliditetom, Romkinje, žene starije dobi, mlade žene, LGBT žene,**

NIJE ISPUNJENO**samohrane majke, žene žrtve rata, žene iz ruralnih sredina)**

Gender akcioni plan 2013. – 2017. istekao je i u njemu nije bilo naknadnih intervencija. Još uvijek nije usvojen novi gender akcioni plan koji bi predvidio konkretne mjere za poboljšavanje prava žena izloženih višestrukoj diskriminaciji. Ipak, Vijeće ministara je usvojilo Akcioni plan za implementaciju UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u Bosni i Hercegovini za period 2018. – 2022. godine.

43. Osigurati i provoditi zakonske i druge mjere usmjerene na povećanje zaposlenosti žena u svrhu harmonizacije njihovog privatnog i javnog djelovanja

Iako je kroz nadležne zavode za zapošljavanje bilo programa usmjerenih na zapošljavanje žena, oni nisu bili usmjereni prema harmonizaciji privatnog i javnog djelovanja, tj. nisu sadržavali mjere koje bi poticale žene na veću uključenost u javni život. Nisu zabilježene nikakve zakonske intervencije u ovoj oblasti.

NIJE ISPUNJENO**44. Zakonima osigurati jednako pravo na porodiljsko/roditeljsko odsustvo i redovnu isplatu naknada korisnicima/cama prava bez obzira na status zaposlenosti na cijeloj teritoriji zemlje, te pravo na porodiljsko/roditeljsko odsustvo regulisati u okviru sistema zdravstvenog osiguranja, a ne kao mjeru socijalne zaštite**

Bilo je različitih inicijativa iz civilnog društva za uređenje ove oblasti na isti način barem na nivou Federacije BiH, ali promjena ipak nije bilo. Pravo na porodiljsko/roditeljsko odsustvo je i dalje različito regulisano u kantonima u Federaciji BiH, te ova naknada varira u zavisnosti od statusa zaposlenja.

NIJE ISPUNJENO**45. Osigurati ravnopravnu zastupljenost oba spola na upravljačkim mjestima i odborima javnih preduzeća, kako je to propisano Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH, uz oštro sankcionisanje institucija za neprimjenjivanje ove zakonske odredbe**

Zakon o ravnopravnosti spolova BiH jasno određuje da u svim tijelima vlasti na svim nivoima organizacije vlasti, te u tijelima lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili opštine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, mora biti osigurana i promovirana ravnopravna zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju. Ova obaveza postoji i za sve ovlaštene predlagачe/ice prilikom izbora predstavnika/ica i delegacija u međunarodnim organizacijama i tijelima. Međutim, ova ravnopravna zastupljenost još uvijek nije postignuta, niti je bilo sankcionisanja zbog neprimjenjivanja ove zakonske odredbe.

46. Osigurati adekvatno i kontinuirano finansiranje sigurnih kuća/skloništa za smještaj žrtava nasilja u porodici kroz budžete entiteta i kantona, te kroz sistemsko praćenje slučajeva nasilja unaprijediti javne politike i njihovo provođenje u ovoj oblasti

NIJE ISPUNJENO

Ovo pitanje još uvijek nije adekvatno riješeno. Dodatno, u maju 2018. godine je Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH odbio dati saglasnost na Sporazum o grant sredstvima između Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine i Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Norveške za unapređenje sigurnosti žena i odgovora na rodno zasnovanu diskriminaciju i nasilje u BiH, što je trebalo uključiti i finansiranje sigurnih kuća.

III.IV PRAVA DJECE I MLADIH**DJELIMIČNO
ISPUNJENO****47. Uskladiti Krivični zakon FBiH s Palermo protokolom i Lanzarote konvencijom**

Izmjenama i dopunama Krivičnog zakona FBiH u 2016. godini inkriminirana je trgovina ljudima u skladu s Palermo protokolom. Međutim, nema harmonizacije krivičnog zakonodavstva u ovom entitetu s Lanzarote konvencijom i nakon četiri godine od njene ratifikacije, dok je u RS-u ovaj proces završen.

Prijedlog zakonskih rješenja koji su sačinila udruženja „Žene ženama“ i „Zemlja djece u BiH“, zasnovan na odredbama Lanzarote konvencije i Istanbulske konvencije, iako je upućen u parlamentarnu proceduru u julu 2017. godine, još nije razmatran.

NIJE ISPUNJENO**48. Fizičko kažnjavanje djece eksplicitno zabraniti krivičnim zakonima u BiH**

Izričita zabrana svakog fizičkog kažnjavanja djece još uvijek nije propisana u porodičnom i krivičnom zakonodavstvu u BiH. Vijeće za djecu u BiH, kao savjetodavno tijelo Vijeća ministara BiH, u 2016. godini uputilo je prema nadležnim entitetskim ministarstvima pravde inicijativu za izmjene zakonodavstva u pravcu zabrane fizičkog kažnjavanja djece, ali do danas se nisu desili nikakvi pozitivni pomaci u tom pravcu.

**DJELIMIČNO
ISPUNJENO****49. Izraditi i provoditi efikasne mjere za prevenciju, prepoznavanje i reagovanje u slučajevima prisilnog štetnog rada djece i prisilnih „maloljetničkih brakova“, te ovakve pojave Krivičnim zakonom FBiH tretirati kao oblike nasilja nad djecom i eksploatacije djece, s elementima trgovine ljudima**

Prosjačenje djece i „maloljetnički brakovi“ su i dalje jako prisutni u BiH i najčešći su oblik trgovine djecom. U 2017. godini u BiH identifikovane su 83 potencijalne žrtve trgovine ljudima, što je gotovo duplo više u odnosu na godinu ranije. U čak 52 slučaja registrirano je iskorištavanje u obliku prosjačenja, dok su registrirani i radna eksploatacija, navođenje na prostituciju i druge oblike seksualnog iskorištavanja, radno zlostavljanje, te zaključivanje prisilnih i ugovorenih brakova. Od ukupnog broja 47 žrtava je maloljetno. Dok su u Republici Srpskoj, usvajanjem Opšteg protokola za postupanje u slučaju nasilja nad djecom, načinjeni značajni sistemski pomaci u prevenciji i suzbijanju ovih oblika nasilja nad djecom, vlasti u FBiH ne pokazuju

dovoljno interesa da razviju adekvatan zakonodavni i institucionalni odgovor na ove probleme. Većinu efikasnih mjera za suzbijanje prosjačenja djece i „maloljetničkih, ugovorenih brakova“ pokreće i poduzima nevladin sektor.

NIJE ISPUNJENO

50. Unaprijediti sistem pružanja pomoći djeci žrtvama nasilja i trgovine ljudima kroz otvaranje specijalizovanih skloništa, te obezbijediti adekvatnu podršku postojećim programima organizacija civilnog društva za dnevno zbrinjavanje djece koja su žrtve ekonomske i drugih oblika eksploatacije

U BiH nema specijalizovanih skloništa za djecu koja su žrtve nasilja i trgovine ljudima. Maloljetne žrtve ovih oblika nasilja se najčešće zbrinjavaju u sigurne kuće za žene žrtve nasilja u porodici, koje djeluju u okviru nevladinih organizacija. Djeca svjedoci/kinje i žrtve ovog krivičnog djela zbrinjavaju se i u domove za djecu bez roditeljskog staranja, što nikako nije u njihovom najboljem interesu. Ustanove ovog tipa ne nude adekvatan i potreban tretman ovoj djeci, okruženje, zaštitu privatnosti, a u slučaju smještaja u domove i same sigurnosti djece.

**DJELIMIČNO
ISPUNJENO**

51. Reformisati zakonodavstvo u oblasti socijalne zaštite u FBiH kako bi se socijalna davanja i zaštita bazirala na potrebama djece i bila ujednačena u cijelom entitetu

Vlada Federacije BiH je u julu 2018. godine utvrdila Nacrt zakona o podršci porodicama s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine, koji predstavlja prvi reformski zakon u oblasti socijalne zaštite. Podrška porodici s djecom, po ovom zakonu, pruža se kroz ostvarivanje prava na dječiji dodatak i prava na novčanu pomoć porodilji koja nije u radnom odnosu. Za razliku od trenutnog zakonskog rješenja, ova prava bi usvajanjem ovog zakona bila u ingerenciji Vlade FBiH.

NIJE ISPUNJENO

52. Reformisati zakonodavstvo u oblasti zdravstvene zaštite i omogućiti svakom djetetu na cijeloj teritoriji BiH bezuslovnu zdravstvenu zaštitu

Zakonodavstvo u oblasti zdravstvene zaštite u FBiH još uvijek nije reformisano u pravcu omogućavanja obaveznog zdravstvenog osiguranja za svu djecu. U 2015. godini u pojedinim dijelovima Federacije BiH došlo je do regresije prava djece na pristup zdravstvenoj zaštiti. Tako je u Tuzlanskom kantonu iz obaveznog zdravstvenog osiguranja isključeno 46 djece uzrasta od 6 do 15 godina starosti, koja ne pohađaju obrazovni sistem. U 2017. godini podnesen je i zahtjev za ocjenu ustavnosti i zakonitosti Zakona o zdravstvenom osiguranju FBiH kojim se osporavaju odredbe koje uskraćuju pravo na bezuslovnu zdravstvenu zaštitu djeci i trudnicama, odnosno porodiljama.

ISPUNJENO

53. Izraditi novi akcioni plan za djecu BiH i osigurati finansijska sredstva za njegovu primjenu

Akcioni plan za djecu BiH za period 2015. – 2018. godine usvojen je u junu

2015. godine, a njegove mjere i aktivnosti zasnovane su na preporukama Komiteta za prava djeteta UN-a i drugih međunarodnih tijela.

NIJE ISPUNJENO

54. Ojačati ljudske i finansijske kapacitete Odjela za praćenje ostvarivanja prava djece pri Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH

U skladu s utvrđenom sistematizacijom radnih mjesta, ljudski kapaciteti Odjela za praćenje ostvarivanja prava djece su popunjeni. U odjelu rade samo tri uposlenika/ice: pomoćnik/ca ombudsmena/ke za prava djece, stručni/a savjetnik/ca i stručni/a saradnik/ca, što je nedovoljno u odnosu na potrebe i efikasnije djelovanje ove institucije na cijelom području BiH. Sam budžet institucije u posljednjim godinama je gotovo na istom nivou, nema razvojni karakter, a najveći dio aktivnosti ovog odjela podržavaju međunarodni/e donatori/ke.

III.V OSOBE S NISKIM PRIMANJIMA I SOCIJALNO UGROŽENE OSOBE

NIJE ISPUNJENO

55. Donijeti entitetske politike u oblasti socijalne zaštite i sigurnosti, te reformisati sisteme socijalne zaštite u oba entiteta tako da se zasnivaju na potrebama umjesto na statusu korisnika/ce

U oblasti socijalne zaštite i dalje sva prava i usluge korisnici/e stižu na osnovu statusa, a ne realnih potreba.

ISPUNJENO

56. Povećati finansijska izdvajanja i provoditi mjere sanacije područja pogođenih poplavama iz maja 2014. godine, naročito one koje se odnose na sanaciju stambenih objekata, infrastrukturu i programe zapošljavanja

Kroz različite programe, finansirane najvećim dijelom iz fondova Evropske unije i Razvojnog programa UN-a, provedene su mjere sanacije područja pogođenih poplavama. Ova finansijska sredstva su obezbijedena kroz nekoliko faza. Kada su u pitanju stambeni objekti, poseban naglasak za dodjelu ovih sredstava je bio na socijalno ugroženim osobama.

III.VI OSOBE S INVALIDITETOM

DJELIMIČNO ISPUNJENO

57. Uskladiti postojeće zakonodavstvo s odredbama Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, te ukinuti zakonske diskriminacije osoba s invaliditetom, s obzirom na način nastanka invaliditeta

Positivan pomak vezan za usklađivanje domaćeg zakonodavstva s Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom načinjen je izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije iz 2016. godine kojim se zabranjuje diskriminacija na osnovu invaliditeta. Drugih usklađivanja

zakonodavstva nije bilo iako je Evropska unija osigurala sredstva za monitoring usklađenosti domaćeg zakonodavstva na različitim nivoima vlasti s Konvencijom. Međutim, nisu prepoznate preporuke za izmjene i dopune postojeće legislative koje su napravljene kroz ovaj monitoring. Takođe, nisu se desile nikakve promjene zakonodavstva vezane za ukidanje diskriminacije osoba s invaliditetom na osnovu nastanka invaliditeta.

NIJE ISPUNJENO**58. Donijeti potrebne podzakonske akte, osigurati potrebna sredstva i aktivno implementirati inkluzivno obrazovanje za djecu i mlade s invaliditetom na svim nivoima obrazovanja**

Još uvijek nema pomaka u obezbjeđivanju kvalitetnog inkluzivnog obrazovanja za djecu s invaliditetom. Naime, i dalje nije svoj djeci omogućeno školovanje u redovnim školama uz potrebnu podršku, koja bi bila obezbjeđena sredstvima iz budžeta različitih nivoa vlasti. U Kantonu Sarajevo je 2017. godine donesen Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju koji je nazadniji i još više se udaljava od Konvencije o pravima osoba s invaliditetom. U Republici Srpskoj se specijalna odjeljenja za djecu s invaliditetom smatraju inkluzijom, mada su djeca u ovim odjeljenjima odvojena od ostale djece tokom cjelokupnog procesa učenja.

NIJE ISPUNJENO**59. Osigurati da svi javni prostori i objekti i sve javne informacije budu dostupne osobama s invaliditetom kroz provođenje postojeće i uvođenje nove zakonske regulative**

Postojeće uredbe o pristupačnosti javnih prostora regulišu pitanje pristupačnosti za osobe s fizičkim invaliditetom na veoma zadovoljavajući način. Međutim, njihova primjena u praksi se ne dešava tempom koji bi osigurao veću samostalnost kretanja osoba s invaliditetom. Postoje pozitivni primjeri prilagođavanja trotoara i uvođenja zvučnih semafora u nekim dijelovima gradova u BiH, ali su to još uvijek sporadične, a ne redovne i planirane aktivnosti vlasti koje su dio obaveza proizašlih iz ratifikacije Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Pristupačnost informacija u javnim radijskim i televizijskim servisima je takođe propisana zakonima, ali se slabo primjenjuje, tako da gluhe osobe još uvijek mogu pratiti samo specijalne emisije za njih, a ne sve programe. Pozitivan primjer za pristupačnost javnih ustanova je Pozorište mladih u Sarajevu koje je u potpunosti fizički pristupačno i opremljeno potrebnim tehnološkim sredstvima kako bi bilo pristupačno svim osobama s invaliditetom.

NIJE ISPUNJENO**60. Izraditi i implementirati programe za informisanje državnih službenika/ca i javnosti o pravima osoba s invaliditetom, uzimajući u obzir specifične potrebe žena, djevojaka, djece, starijih i ostalih podgrupa osoba s invaliditetom**

Vlasti nisu radile na izradi ili provedbi programa za informisanje kako državnih službenika/ca tako i cjelokupne javnosti. Na promociji prava osoba s invaliditetom radile su isključivo nevladine organizacije.

III.VII SUZBIJANJE DISKRIMINACIJE

61. Izmijeniti Zakon o zabrani diskriminacije, uz obavezno učešće organizacija civilnog društva koje rade na suzbijanju diskriminacije i s marginalizovanim grupama, ciljaajući na harmonizaciju zakona s EU standardima i unapređenje efikasnosti u njegovom provođenju

ISPUNJENO

Sredinom 2016. godine stupile su na snagu izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije, kojima je unaprijeđen zakonski okvir za zaštitu od diskriminacije. Terminološki je usklađena i proširena lista osnova po kojima je zabranjena diskriminacija, a koja sada uključuje dob, invaliditet i spolne karakteristike. Takođe je jasnije definisano uznemiravanje i seksualno uznemiravanje, a uvedene su i novine u proceduralnom aspektu zakona (situaciono testiranje) te su poboljšane odredbe koje se tiču kolektivnih tužbi, preraspodjele tereta dokazivanja, učestvovanja trećih lica, mjera osiguranja, posebnih tužbi, nadležnosti sudova, rokova i hitnosti postupka.

62. Izraditi, usvojiti i implementirati sveobuhvatnu strategiju za suzbijanje diskriminacije, koja bi sistemski podržala provedbu Zakona o zabrani diskriminacije i prevenciju svih oblika diskriminacije, naročito onu usmjerenu prema manjinskim i ranjivim grupama

NIJE ISPUNJENO

Ova obaveza koju je kao značajnu identifikovala i Evropska komisija još nije izvršena i malo je vjerovatno da će višegodišnji nacionalni akcioni plan biti usvojen u skorije vrijeme. Vijeće ministara BiH je zadužilo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice da pripremi srednjoročni program za suzbijanje diskriminacije i program obuka za promociju i zaštitu ljudskih prava u BiH za period 2017. – 2022. godine. Iako je Ministarstvo formulisalo operativni plan za izradu navedenog programa, u praksi nije ostvaren nikakav napredak, pri čemu je Ministarstvo kao glavnu prepreku navelo politizaciju i teškoće s koordiniranjem entitetskih tijela i njihovih politika.

63. Ojačati ljudske i finansijske kapacitete Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije pri Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH

DJELIMIČNO
ISPUNJENO

Svoje kapacitete Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije pri Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH jačao je u vidu edukacija za osoblje. Međutim, nije bilo značajnog povećanja ljudskih i finansijskih kapaciteta ovog odjela.

64. Institucija ombudsmena za ljudska prava sa strateškim slučajevima pred sudovima s ciljem uspostave šire sudske prakse i veće prepoznatljivosti institucionalne zaštite od diskriminacije

NIJE ISPUNJENO

Rad Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH je i dalje fokusiran pretežno na slučajeve po individualnim prijavama, te objavljivanje godišnjih i specijalnih izvještaja. Malo je toga urađeno na pokretanju strateških

slučajeva pred sudovima. Ovu ulogu do sada je pretežno nosilo civilno društvo, pa je tako udruženje „Vaša prava BiH“ pokrenulo nekoliko strateških parnica kao što su slučajevi „dvije škole pod jednim krovom“ u pojedinim kantonima. Preventivni i proaktivni pristup Institucije ombudsmena za ljudska prava je izostao, a kao najveća kočnica se navode njeni limitirani kapaciteti.

III.VIII LEZBEJKE, GEJ, BISEKSUALNE I TRANS* OSOBE

65. Prava LGBT osoba integrisati u postojeće (npr. Gender akcioni plan) i buduće dokumente javnih politika, te izraditi, usvojiti i implementirati specijalizovane strategije i planove, kojima se predviđaju konkretne i obavezujuće mjere za unapređenje životnih uslova LGBT osoba na svim nivoima vlasti

ISPUNJENO

Mjere za zaštitu ljudskih prava LGBT osoba uključene su u planove implementacije Gender akcionog plana na državnom i entitetskom nivou krajem 2017. godine. Početkom 2018. godine Agencija za ravnopravnost spolova BiH započela je pripreme za izradu akcionog plana za jednakost LGBT osoba. Institucija ombudsmena za ljudska prava je objavila Specijalni izvještaj o pravima LGBT osoba u septembru 2016. godine.

66. Usvojiti zakone o istospolnim zajednicama kako bi se istospolnim parovima omogućila ekonomska i socijalna prava koja proizlaze iz zajedničkog života

NIJE ISPUNJENO

Zakon koji bi regulisao položaj istospolnih zajednica u BiH i dalje nije usvojen niti je bilo konkretnih inicijativa unutar zakonodavnih tijela na ovom polju. Ovaj zahtjev ostaje i dalje jedno od osnovnih neriješenih pitanja kada je riječ o ravnopravnosti LGBT osoba.

67. Transeksualnim osobama omogućiti pristup medicinskoj podršci, plaćenju kroz zdravstvena osiguranja, te uvesti jasne i jednostavne procedure za prilagodbu/promjenu spola

NIJE ISPUNJENO

Na ovom polju takođe nije ostvaren nikakav napredak. Izostala su sistematika rješenja koja će omogućiti medicinsku podršku kroz zdravstvena osiguranja te jasnu i jednostavnu proceduru za proces prilagodbe spola.

III.IX POVRATNICI/E I PRAVO NA IMOVINU

68. Zaustaviti donošenje propisa i odluka koje nisu u skladu s državnim zakonskim okvirom, a koje regulišu pitanje prijave prebivališta i boravišta, te spriječiti entitete u nametanju odluka koje zadiru u nadležnosti države i kroz buduće izmjene državnog zakona ne umanjivati prava povratnika/ca

**DJELIMIČNO
ISPUNJENO**

U mandatnom periodu nije bilo dodatnih nametanja rješenja od entitetskih vlasti, a ni već ranije nametnuta nisu unaprijedena ili poništena. Takođe, ne postoje garancije da u budućim slučajevima vlasti entiteta neće pristupiti umanjenju prava povratnika/ca.

NIJE ISPUNJENO**69. Razviti i implementirati programe afirmativnih akcija za zapošljavanje povratnika/ca, u oba entiteta, u javnoj upravi i javnim preduzećima**

Ni država ni entiteti nisu razvili programe koji bi uključili afirmativne akcije zapošljavanja povratnika/ca u javnoj upravi ili javnim preduzećima.

NIJE ISPUNJENO**70. Ukinuti diskriminaciju brojčano manjinskih konstitutivnih naroda u obrazovnom sistemu, te izraditi, usvojiti i implementirati inkluzivni nastavni plan i program za osnovne i srednje škole**

Nije došlo do promjena u inkluzivnosti nastavnih planova i programa osnovnih i srednjih škola po pitanju brojčano manjinskih konstitutivnih naroda. Diskriminacija kroz sistem „dvije škole pod jednim krovom“ još uvijek je kontinuirana, a ni problem izučavanja maternjeg jezika za Bošnjake i Hrvate u Republici Srpskoj nije riješen.

NIJE ISPUNJENO**71. Osiguranje trajne zaštite statusnih prava izbjeglih i raseljenih lica, te uklanjanje mogućnosti formalnog zaključenja Aneksa 7 Dejtonskog sporazuma, prije realizacije procesa osiguranja pristupa pravima, javnim službama i zapošljavanju u zajednicama gdje je ostvaren tzv. manjinski povratak**

Na ovom polju nije bilo nikakvih inicijativa niti razgovora relevantnih aktera/ki. Aneks 7 Dejtonskog sporazuma se još uvijek vodi kao neproveden, te nema indicija kada bi moglo doći do njegovog formalnog zaključenja. Određen broj osoba još uvijek nema riješeno ni stambeno pitanje, borave u tzv. kolektivnim smještajima, a ostala prava se ni blizu ne mogu smatrati osiguranim.

III.X NACIONALNE MANJINE I ROMI/KINJE**NIJE ISPUNJENO****72. Povećati finansijska sredstva za provođenje strategija i akcionih planova za zdravlje, stanovanje, zapošljavanje i obrazovanje Roma/kinja, te unaprijediti sistem praćenja (nezavisne) primjene ovih dokumenata**

U proteklom periodu izrađen je revidirani Akcioni plan (2017–2020) nacionalne Strategije za integraciju Roma/kinja do 2020. godine, koji pokriva oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite. Sredstva predviđena za implementaciju su umanjena 2017. godine i sada iznose 2.000.000 KM, što je nedovoljno za stvarnu implementaciju. Akcioni plan nije rodno odgovoran, s obzirom da se položaj Romkinja spominje samo u jednoj rečenici, i to o unapređenju zdravstvene zaštite romskih žena i djece.

NIJE ISPUNJENO**73. Intenzivirati mjere pristupa i integracije romske djece i mladih u obrazovni sistem**

U pogledu ostvarivanja prava na obrazovanje, posebno je zabrinjavajuće odustajanje od školovanja romskih djevojčica iz različitih razloga, među kojima su uglavnom siromaštvo, odlazak iz BiH, čak i rana udaja. Entiteti i kantonalne vlasti sami određuju da li će i koliko će sredstava izdvojiti za obrazovanje Roma/kinja, a u FBiH primjena akcionih planova u oblasti obrazovanja varira od kantona do kantona.

NIJE ISPUNJENO**74. Definirati mjere za suzbijanje višestruke diskriminacije Romkinja i romskih djevojčica, naročito u slučaju ranih udaja i plaćenih brakova**

S obzirom na to da nije usvojena strategija za suzbijanje diskriminacije, tako ni mjere koje bi uključivale suzbijanje višestruke diskriminacije Romkinja i romskih djevojčica nisu na snazi. Dokumenti koji se specifično bave pravima Roma i Romkinja takođe ne sadrže mjere za suzbijanje višestruke diskriminacije.

III.XI ZLOČIN IZ MRŽNJE I GOVOR MRŽNJE**ISPUNJENO****75. Izmijeniti Krivični zakon FBiH kako bi se uključile odredbe kažnjavanja zločina iz mržnje i govora mržnje na osnovu etničke pripadnosti, nacionalnosti, vjere, rase, boje kože, rodnog identiteta i seksualne orijentacije**

U aprilu 2016. godine Parlament Federacije BiH usvojio je prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Federacije BiH, koji je dostavilo Ministarstvo pravde Federacije BiH. Sada sva tri krivična zakona (RS-a, FBiH i BD-a) regulišu krivična djela počinjena iz mržnje.

**DJELIMIČNO
ISPUNJENO****76. Izmijeniti krivične zakone Republike Srpske i Brčko distrikta kako bi uključivali odredbe kažnjavanja govora mržnje na osnovu etničke pripadnosti, nacionalnosti, vjere, rase, boje kože, rodnog identiteta i seksualne orijentacije**

Odredbe kojima se sankcioniše poticanje na mržnju, govor mržnje i nasilje u krivičnim zakonima oba entiteta i Brčko distrikta BiH ograničene su isključivo na nacionalni, etnički i vjerski osnov i ne pružaju okvir za sankcionisanje govora mržnje prema drugim grupama.

**DJELIMIČNO
ISPUNJENO****77. Pitanje zločina i govora mržnje integrisati u nastavne planove i programe policijskih akademija i srodnih institucija, te u permanentnu edukaciju policajaca/ki, sudija/tkinja i tužitelja/ica**

Zahvaljujući naporima nevladinih organizacija, u Federaciji BiH su pitanja zločina iz mržnje i govora mržnje sastavni dio nastavnih planova i programa policijskih akademija. Isto ne možemo reći za Republiku Srpsku, niti za edukaciju sudija/tkinja i tužitelja/ica.

78. Usvojiti posebno zakonsko rješenje kojim će se sankcionisati negiranje utvrđenih zločina Holokausta i genocida, te ratnih zločina počinjenih na području Bosne i Hercegovine od 1992. do 1995. godine

NIJE ISPUNJENO

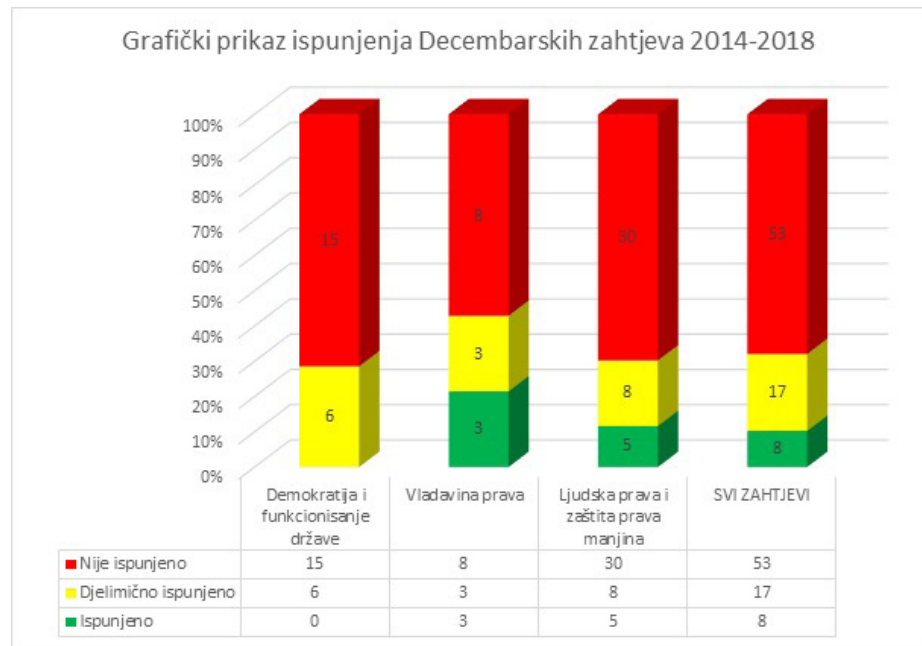
Iako je bilo različitih inicijativa za donošenje ovakvog zakona u Federaciji BiH i na nivou Bosne i Hercegovine, zakon koji bi uredio ovu oblast do danas nije usvojen. Najbliže tome je bila inicijativa u Predstavničkom domu Parlamenta Federacije BiH, gdje je usvojen Nacrt zakona o zabrani negiranja, minimiziranja, opravdavanja ili odobravanja holokausta, zločina genocida i zločina protiv čovječnosti.

OCJENA ISPUNJENJA DECEMBARSKIH ZAHTJEVA 2014–2018

NEZADOVOLJAVAJUĆA

Svega 10,26% zahtjeva koje su iznijele organizacije civilnog društva pred nositelje/ice vlasti u Bosni i Hercegovini za mandatni period 2014. – 2018. godine je ispunjeno. Djelimično je ispunjeno 21,79% zahtjeva, dok je potpuno neispunjenih ostalo čak 67,95% zahtjeva, što je više od dvije trećine od ukupno 78 zahtjeva.

Ukoliko zahtjeve posmatramo odvojeno po oblastima, najbolja ispunjenost je u oblasti vladavine prava gdje je ispunjeno 21,43% zahtjeva, a isto toliko je i djelimično ispunjeno. Ipak, više od polovine zahtjeva je ostalo neispunjeno, tačnije 57,14%. Zatim slijedi oblast ljudskih prava i zaštite prava manjina gdje je ispunjeno samo 11,63%, a djelimično ispunjeno 18,60% zahtjeva. U ovoj oblasti je ostalo neispunjeno 69,77% zahtjeva, što je više od dvije trećine. Najlošiju ocjenu ima oblast demokratije i funkcionisanja države. Naime, u ovoj oblasti nije ispunjen nijedan zahtjev, djelimično je ispunjeno 28,57%, a potpuno neispunjeno je ostalo čak 71,43% zahtjeva.

O INICIJATIVI

Inicijativa za monitoring evropskih integracija Bosne i Hercegovine je neformalna koalicija četrdeset organizacija civilnog društva koja doprinosi praćenju reformi i nadgleda primjenu politika, prava i standarda Evropske unije, fokusirajući se na pitanja demokratizacije, vladavine prava, te ljudskih i manjinskih prava. Više o Inicijativi saznajte na: <http://eu-monitoring.ba/o-inicijativi/>.

Aktivne članice Inicijative su:

Aarhus centar u BiH, Sarajevo
Asocijacija za demokratske inicijative, Sarajevo
BH novinari, Sarajevo
BIRN BiH, Sarajevo
Centar za istraživačko novinarstvo, Sarajevo
Centar za mlade Kvart, Prijedor
Centar za političke studije, Sarajevo
Centar za promociju civilnog društva, Sarajevo
Fondacija Cure, Sarajevo
Fondacija 787, Sarajevo
Forum ZFD, Sarajevo
Helsinški parlament građana, Banja Luka
Hope and Homes for Children
Inicijativa mladih za ljudska prava u BiH, Sarajevo
Udruženje Kali Sara, Sarajevo
MyRight - Empowers People with Disabilities, Sarajevo
Oštra nula, Banja Luka
Transparency International u BiH, Banja Luka/Sarajevo
Tranzicijska pravda, odgovornost i sjećanje, Sarajevo
TRIAL International, Sarajevo
Sarajevski otvoreni centar
Vaša prava BiH
Zašto ne, Sarajevo
Zemlja djece, Tuzla
Žene ženama, Sarajevo

Inicijativu koordinira

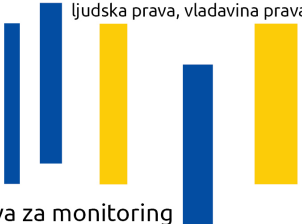
Sarajevski otvoreni centar
info@eu-monitoring.ba

Inicijativu podržavaju:

ACIPS, Sarajevo; Asocijacija studenata Pravnog fakulteta Univerziteta u Tuzli; Banjalučko udruženje kvir aktivista (BUKA), Banja Luka; Centar za socio-ekološki razvoj, Banja Luka; Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu; Crvena, Sarajevo; Evropski istraživački centar, Sarajevo; Green Council, Sarajevo; Infohouse, Sarajevo; OKC Abrašević, Mostar; Perpetuum Mobile, Banja Luka; Udruženje PEKS, Tuzla; Vesta, Tuzla; Vanjskopolitička inicijativa BiH, Sarajevo; Zeleni Neretva, Konjic.

Inicijativa za monitoring
evropskih integracija Bosne i Hercegovine

ljudska prava, vladavina prava, demokratija

Bar Color	Approximate Height
Blue	Short
Blue	Medium
Yellow	Medium
Blue	Short
Yellow	Medium